

VREMENASTE PRIČE – EDUKATIVNE I INTERAKTIVNE METEOSLIKOVNICE

Zoran Vakula i Nik Titanik – umijeće riječi, slika i pouka za djecu i odrasle

Marija Pepelko, prof. savjetnik

Veličina malenih vrlina je darovitih mislilaca i stvaralaca koji u snazi Duha, uma i umijeća riječju, slikom i poukom potiču djecu već od najranijeg uzrasta na čitanje, gledanje, istraživanje, promišljanje, učenje, igru, stvaranje i uživanje. Slikovnice o različitim meteorološkim pojavama sjedinjene u seriji pod naslovom *Vremenaste priče* zanimljive su i poučne *interaktivne knjige* obogaćene lijepim ilustracijama, te svojim estetskim i odgojno-obrazovnim kvalitetama namijenjene djeci već od najmlađeg uzrasta, ali mogu ih čitati i odrasli otkrivajući uvijek iznova svijet u kojem živimo i meteorološko vrijeme kojem se divimo ili čudimo. Meteoslikovnice Zorana Vakule i Nika Titanika (Nikole Plečka) pravo su umijeće riječi, slika i pouka. Pomažu djeci razumjeti svijet koji nas okružuje, a medijem pisane riječi i živopisnih crteža koji razvijaju spoznajni svijet djeteta i izazivaju snažne osjećaje razvijaju govor i obogaćuju rječnik, potiču na promatranje, istraživanje i stvaranje, pokazuju odnose u okolini, predočuju pojave na jednostavan i djeci pristupačan način razmišljanja, pomažu razvoj sposobnosti uočavanja i pamćenja logičnih odnosa te navikavaju na uporabu knjige kao izvora znanja, zabave i uživanja.

Omogućujući djeci usvajanje čitalačkih i gledalačkih vještina, uz nenametljive savjete, pouke i stvaralačke zadatke, autori informativno, edukativno i estetski izgrađuju osobnost čitatelja, potiču naviku čitanja, gledanja i opažanja u prirodi uz kritičko promišljanje meteoroloških pojava i promjena, usmjeravaju ih na razgovor s roditeljima i vršnjacima, što osnažuje komunikacijske sposobnosti koje polako iščezavaju pod utjecajem digitalnih medija. *Vremenaste priče* mogu se nazvati i *umjetničkim slikovnicama* jer stvaraju veze između djeteta i njegovog unutrašnjeg svijeta, pobuđuje nova razmišljanja i osjećaje upotrebom stvarnih i personificiranih bića i pojava (Vjetropirasta, Oblačasta, Sunčasta, Pahuljasta, Kapljičasta... Val Bura, Vedrana, Sunčica, Snješko, Rosa...).

U *Vremenastim pričama* vrijeme je stvarno i zamišljeno, fizičko i metafizičko, ono je junak našeg doba ili kamen spoticanja, i to najčešće zbog nerazumijevanja i neznanja, zato je u meteoslikovnicama sve riječju i slikom objašnjeno, privlačnom pričom začinjeno i mudro

promišljeno te sve uzorno usklađeno. Evo rečenica i crteža koje to potvrđuju: *Jednoga dana probudila se Sunčica jako zamišljena. Tmurni crni oblaci pokrivali su nebo i ona se pitala kamo je nestalo sunce. Tražila ga je iza drveta, među cvijećem, u potoku... Odjednom su se oblaci malo pomaknuli i sunce je*

zagolicalo Sunčicino lice. Razveselila se. Ugledala je sunce visoko na nebu. (Sunčasta) *Snijeg je bijel jer se svjetlost od mnogih djelića od kojih su pahulje sastavljene odbija i rasipa u svim bojama. Sve te različite boje miješaju se u našem oku i daju bjelinu. No, snijeg može biti i crven, smeđ, čak i crn. Znete li kada? (...) Djeca se vesele klizanju, a i hodanju po bljuzgi ili bljuzgavici – tlu raskvašenom mokrim snijegom. „Kad šljapka, baš je kul!“ kaže Snješko. Osim Snješka, po snijegu je i Snjeguljica dobila ime. Sjećate li se kakve je bila puti? Zapamtite: snijeg je važan i trebamo biti zabrinuti što ga ima manje nego prije, pa makar bio i „lanjski snijeg“.* (Pahuljasta) *Kap, kap, kap... Kiša ne prestaje padati već satima, čak danima. Tmurni,*

sivi oblaci gotovo su nepomični. Lijeva li, lijeva, a Rosa voli gledati kad pada kiša... Korisna je i svjetlucava rosa po kojoj je Rosa dobila ime. To je kišina prijateljica iako ne pada iz oblaka, nego se stvara pri tlu. Najčešće tijekom noći i jutra bez oblaka. Rosu čine jako sitne kapljice koje se najčešće skupljaju na vlatima trave i drugim biljkama te im pomažu da se malo osvježe. Možemo reći da rosa biljkama i životinjicama služi za jutarnje umivanje i za ukrašavanje – trava s rosom na jutarnjem suncu izgleda kao da je okićena biserima. (Kapljica)

Njihovu je medijsku pojavu omiljenom meteorimom Zoran Vakula najavio riječima:

S proljećem, kao kakva lasta, od dvojice entuzijasta, s nešto, al' ne puno kontrasta, za većinu mlađeg uzrasta, bez obzira kakvog su rasta, dolazi priča vremenasta. I to prva, "Vjetropirasta". Šarenkasta, nimalo tmasta. Ozbiljna, ali i djetinjasta. Povremeno i vragolasta. Nekima čak možda i luckasta, ali nikako budalasta. Gdjekad k'o vjetar zvrkasta. Vremenaste priče, "Vjetropirasta"...

Maštovite i razigrane priče protkane su mnogim popularno-znanstvenim pitanjima i odgovorima, primjerice: što je vjetar, gdje se nalazi, kakav je, služi li čemu, kakvih sve ima vjetrova... Obogaćene su pojašnjenjima vjetra, oblaka, sunca, snijega, kiše i drugih meteoroloških pojava, zatim bojankama, križaljka, premetaljkama i rebusima koje stvara u duši uvijek zaigrani dječak s doskora tridesetgodišnjim iskustvom svestranog i medijski sveprisutnoga diplomiranog geofizičara i meteorologa. Likovi iz nedoglednog svijeta meteorologije, koji su zaživjeli u njihovim slikovnicama, mogli bi se pojaviti i na majicama, kapama, kišobranima ili virtualnim igricama, baš kao što su dobrodošli u svim vrtićima, knjižnicama i školama. Jednostavnim riječima i simpatičnim likovima odnosno prizorima iz prirode i društva objašnjeni su osnovni meteorološki elementi: temperatura zraka i gornjih slojeva Zemlje, atmosferski tlak, vjetar, gustoća i vlažnost zraka, isparavanje, oblaci, oborine (kiša, snijeg, tuča, rosa i mraz)...

Isprepletano je u njima kronološko, meteorološko i svemirsko vrijeme utkano u prostor između neba i zemlje, tla i oblaka, svjetlosti i mraka. Zato su ove slikovnice multifunkcionalne, višenamjenske ili *višeznačne*: spoznajne – provjeravaju znanja i spoznaja o stvarima, odnosima i pojavama; iskustvene – pružaju neposredno iskustvo (nečega što dijete još nije doživjelo ili ne može doživjeti, osobito za djecu s teškoćama u razvoju), estetske – izazivaju različite emocije i doživljaje te stvaraju osjećaj za lijepo, ugodno i skladno; govorno/jezične – razvijaju fonemsku, fonološku, morfološku i sintaktičku osviještenost, usvajanje i bogaćenje rječnika; zabavne – potiču igru, stvaranje i uživanje te informacijsko-odgojne jer razvijaju sposobnost analize, sinteze, uspostavljanja odnosa, usporedbe, rješavanje problema, usvajanje svijesti i slike o sebi drugima, posebice u ovo nepredvidivo doba sve očitijih klimatskih promjena i globalnog zatopljenja.

Za razliku od većine slikovnica, ovo su i *problemske slikovnice* koje pokušavaju prikazati kako svakodnevne životne situacije u prirodi i društvu mogu imati i ružnu, negativnu stranu te da svaka priča ne mora nužno imati sretan završetak, ali istovremeno da u svakoj situaciji možemo pokušati potražiti rješenje koje nam najbolje odgovara. Teme su raznolike: od pouka o održavanju zdravlja i higijenskih navika do primjerenog ponašanja i prihvaćanja svojih i tuđih osjećaja.

Kvalitetu Vakulovih meteoslikovnica odlikuje primjerenost dobi djeteta (uzrastu), estetska privlačnost, edukativna vrijednost, ilustracije i slike pojmova koje objašnjavaju, jasan i zanimljiv tekst, pravopisna i gramatička točnost (u skladu s jezičnim normama hrvatskoga

standardnoga jezika i funkcionalnim stilovima), zornost slova i crteža, smislenost i životnost sadržaja... Djeca najčešće zapažaju slike prije govora, zato ove slikovnice već u najmlađem uzrastu potiče uočavanje, razmišljanje i verbalno izražavanje, razvija maštu, utječe na emocionalni razvoj i usvajanje estetskih stavova. Mogu ih zanosno, s užitkom i divljenjem gledati i razumjeti djeca koja još ne znaju čitati, školarci ih mogu prepričavati, a roditelji s djecom i problemski rješavati. U njima su sjedinjene priče i crteži koji pružaju djeci objektivna i njima razumljiva saznanja iz područja prirode i društva te one koje su metaforičkoga, poetskoga karaktera i predstavljaju proizvode nesputane stvaralačke mašte u koje su umetnute poruke za najmlađe. Potiču ih da predviđaju, zaključuju, igraju se, istražuju... stvarajući ozračje ugone i iznenađenja, što pojačava zanimanje za čitanje i promišljanje, stjecanje novih spoznaja, obogaćivanje rječnika i govornih sposobnosti, povezivanje govornoga i pisanoga jezika, shvaćanje slike i riječi kao simbola koji prenose poruku, razvoj opažanja, pažnje, pamćenja, mišljenja, logičkoga zaključivanja, bogaćenje mašte i razvoj kreativnoga mišljenja, razvoj emocija i sposobnosti uživljavanja u različite situacije, stvaranje želje za preradom doživljenoga različitim oblicima izražavanja, usvajanja moralnih vrijednosti, humanih i ekoloških poruka uz motivaciju za samostalno čitanje. Mogu poslužiti i kao *biblioterapija* kojoj je glavni cilj da se izazovu promjene u pristupu u određenoj situaciji ili preusmjeravanje negativnog i destruktivnog ponašanja u pozitivno poticanjem djeteta na razmišljanje ili poistovjećivanje s likovima, njihovim ponašanjem i stavovima; pomažu samorazumijevanju i samoopažanju te osnažuju osjetljivost za interpersonalne odnose, osvješćuju životnu orijentaciju, razvijaju kreativnost i samoizražavanje.

Slikovnica je djetetova najdraža knjiga, njegov prvi udžbenik koji zadovoljava potrebu za novim i nepoznatim. To je zanimljiva priča s privlačnim ilustracijama. Promatrajući svijet očima umjetnika, dijete stječe uvid u različite pojave u prirodi i društvu. Potkrepljujući istraživački duh, čitanje podržava maštu i radoznalost djeteta, a ljubav prema slikovnici stečena u roditeljevu krilu, u vrtiću ili školi početak je razvoja čovjekove sveobuhvatne potrebe za knjigom i čitanjem koje potiče razvoj ostalih čovjekovih sposobnosti i pismenosti. Zbog svega navedenog slikovnica je važno odgojno sredstvo i predstavlja bitan doprinos djetetovu psihosocijalnom razvoju, širi djetetove spoznaje, potiče razvoj i izražavanje emocija, izvrsno je sredstvo zabave, omogućuje djetetovo razmišljanje i doživljaj svijeta. U predčitateljskoj fazi djetetova razvoja interaktivne slikovnice povezuju obitelj, potiču na zajedništvo u čitanju, gledanju i uživanju, osobito ako su i scenski uprizorene poput *Vremenastih priča* u kojima doista ima svega: vjetrova, oblaka, sunca, kiše, snijega, duge, munja, gromova, godišnjih doba, vremenske prognoze, klime i njezinih promjena. Mogu im se radovati i u njima uživati i mali i veliki jer svijet pokreću pitanja koja postavljaju djeca, a odrasli pokušavaju na nj odgovoriti.

Zoran Vakula i Nik Titanik

(korištene ilustracije iz serije meteoslikovnica „Vremenaste priče“)